

הקדמה

בעזבונו של הגאון ר' אליהו דוד רבינוביץ-אומים (האדר"ת) זצ"ל נשארה תחיי בניו ברכה של יותר ממאה כרכים בכת"י על מקצועות שונים שבתורה כפי הרשימה דלהלן לפי השמות שקרא המחבר זצ"ל לכתביו.

אהל דוד ; שאלות ותשובות בענינים שונים. אור חדש על הארץ ; ציוני הש"ס ע"פ א"ב, ב' כרכים. אותו אדבר ; לבאר כל דרשות חז"ל אותו ולא אותה. אזני דוד ; משא ומתן בחייושיב ששמע מאחרים והוסיף משלו. אזני ירושלים ; חידושים מימי שבתו בירושלים שאלות למנהגים והוראות למעשה. אחרית הימים ; לבאר מצות ידויו מעשר, נדפס בהרש"א הרניג. אלה דברי הברית ; הערות לה' מילה. אלה יעמדו ; לבאר כל דבר הצריך עמידה הן למצוה והן לעיכוב ולהידור. את דבר המשפט ; על שושיע הים.

בגד ללבוש ; לישב הסוגיות שעל הלבוש. בחלום אדבר ; עניני חזיונות בלילה וחר"ת שנתחדש לו בחלום. בן יכבד אב ; חידושים על המשניות שנתחדשו לו ביום הזכרון של אביו הגאון זצ"ל. בני בנימין ; הגהות הערות על הרמב"ם (נדפס בוילנא). ברכת הפסח ; על מסי' ספחים והלכות פסח.

גפן אדרת ; חידושים על ש"ס בבלי וירושלמי 8 כרכים. גפן אדרת ; על הסטרי חידושים וביאורים. דבר אמת ; דבר המלך ; דבר יום ביומו ; חידושים שונים שנתחדשו לו בכל יום ויום. דבר שבחשאי ; הערות וחידושים למס' כלה. דבר שנה בשנה ; חידושים בש"ס וענינים שונים. ב' כרכים. דברי אדם ; חידושים שונים. דברי לוויה ; לבאר מצות המוטלות על הלויים וחובות כל ישראל כלפי השבט הזה. דברי הנביא ; חידושים על נביאים וכתובים. דקדוקי סופרים ;

הגהות על ספר הזוהר ; הגהות על ספר הקנה ; העלם דבר ; השגות לספרים שונים. הר המור ; הערות לספר מור וקציעה, הר המוריה ; הוראות הלכה למעשה שבאו לידו. השג יד ; על ספר ידות נורים. השיב דבר ; שו"ת. השיב דוד ; שו"ת.

זכר למקדש ; לבאר מצות הקהל, נדפס בוורשא תרמ"ט. זכור לדוד ; רשימת סגנוני לשון בדחז"ל והנדרתם. זכר למקדש ; מבאר כל המעשים והמאמרים שהם זכר למקדש.

חבילות של משנה ; חידושים על משניות. חדרים וגם ישנים ; חידושים בענינים שונים. חדשים לבקרים ; חידושים על הש"ס 2 כרכים חוקת החיים ; חידושים על שר"ע א"ח. חרושת אבן ; חידושים על שר"ע א"ה"ע. חשבונות של מצוה ; על תרי"ג מצות בסגנונו של המנהיג, בדי' כרכים (ויש בו הגהות והערות לסי' האהרות לר"ש בן גבירול, נדפס בסניני' תשרי תש"ח).

טוב אחרית דבר מראשיתו ; הדרינים על הש"ס. טוב ירושלים ; חידושים על הירושלמי, ג' כרכים. חלק קטן ממנו כבר נדפס בירושלמי דפוס ראם.

יומא טבא לרבנן ; הדרינים על הש"ס, ג' כרכים. יוסף דעת ; על יו"ה. ילקוט דוד ; חידושים שונים. כוס של שלום ; חידושים על ה' אבילות. כלי הרועים ; על אגדות הש"ס לפי סדר אי"ב כסגנון מלא הרועים בהלכה. ב' כרכים. כתב דוד ; הערות על ספרי רבנים שונים ששלחו לו את ספריהם ועל אלו שנתן להם הסכמה.

למוד ערוך ; הגהות והערות על ספר הערוך. לקח טוב ; לקוטים. מגלת סמנים ; על כל עניני סמנים שבתלמוד, ב' כרכים. מטע אדר ; שו"ת. מלואת אבן ; על שר"ע א"ה"ע. מענה אליהו ; שו"ת ג' כרכים. מעשה תורה ; הגהות והערות על מעשה תורה להנ"ר. מעשי למלך ; חידושים על הרמב"ם, ב' חלקים. משנת חסידים ; הגהות והערות על ספר חסידים. סדר משנה ; חידושים ; משניות בכמה מהורות. סדר פרשיות ; על התורה. מפור בעשרה כרכים. סדרי מועדות ; מלומים ודרושים בהלכה ואגדה על כל תג' חג' י"ב כרכים.

תוספות הרשב"א

פסחים

פרק אור לארבעה עשר

בשום דוכתי דאחמור בהן רבנן כולי האי להצריכן בדיקה ולבערם, ואפי' עכבר נכנס ונכנס (מ) בפיו ונכנס אחריו ומצא פירורין דאמרנן (ל) לקמן (ס) דצריכה בדיקה, ותיריך ר"ח חמץ החמירו לבערן דכיון דעד השתא הותר לו לאכול חמץ לא בדילי אינשי מיני' כדאמר לקמן (ע) חמץ לא בדילי אינשי, ואע"ג דלא אשכחן שיהא נזיר אסור לשהות יין בביתו שנים (ס) נזיר דשרי לאחריני, ומיהו קשיא מבשר וחלב וערלה וכלאי הכרם, ואומר ר' דיש ליישב (פר"ש דמשמע כך עלה בדעתו (לפרש) (ז) דמשום שהחמירה תורה כן (ק) כל כך לעבור בבל יראה ובל ימצא היכל ר) דלא ביטל אמרו חכמים שיהא צריך בדיקה אפי' היכא דביטלו גזירה שמא יאכלנו מ"ר, ועוד אומר ר' דלפי הטעם אחרון שאפי' (ש) מותר לשהות חמץ בבית בפסח כל הני דחשיב לקמן במתני' דאלו עוברין כותח הבבלי (תלוי) (ת) ושכר המדי כו' דכיון דהחיוב בדיקה אינו תלוי אלא במה שחייבה תורה בל יראה ובל ימצא אי"כ בהני דלית בהו איסור בל יראה ובל ימצא לא אצרכו בדיקה רבנן, ואע"פ שפרשי' לקמן אלו עוברין בפסח בבל יראה ובל ימצא וגם ריבי'א דקדק מן הלשון דאלו עוברין משמע אלו עוברין מן העולם, אינו כן, חדא דמסקי' בסיפרי (א) הרי אלו באזהרה ואין בהם כרת ומשמע דלפרושי עוברין דריש (ב) אתי ואם בבל יראה ובל ימצא קאמר צריכה למימר דליכא

אור ל"ד. דקדק רש"י ז"ל דגרסי' אור ל"ד ומיירי בלילה שלפני ארבעה עשר אבל אי הוי גרסי' לאור ארבעה עשר או הוה משמע לילה שלמחר י"ד דהיינו ליל ט"ו כדגרסי' במתני' דראש השנה (א) אימתי משיאין משואות לאור עיבורו דהיינו ליל שלמחר ליל שלשים ואחד, ואומר ר' דאפי' אי גרסי' לאור י"ד ליכא למיחש דבכמה דוכתי אמרי' לישנא דמשמע הכי ומשמע (ב) ובכל הספר (ג) בפ' איהו מקומן (ד) גרסי' המחשב לאור שלישי האוכל לאור שלישי. בודקין את החמץ. פרש"י שלא יעבור בבל יראה ובל ימצא, וקשה לר' דמשום הכי לא הוי צריכי בדיקה אלא ביטול גרידא כדאמרין לקמן (ה) דמדאורייתא יכול לבטל ומשמע לקמן בביטול בעלמא סגי ואפי' נאמר דמתני' מדרבנן מ"מ אגו צריכין ליתן טעם אמאי אצרכו רבנן בדיקה מאחר שיכול לבטל דהא משמע לקמן (דשפיר צריכה ז') (ו) מדאמר הבודק צריך שיבטל ונראה לר' דהיינו טעמא גזירה שמא יאכלנו לכך אצרכו רבנן בדיקה אע"פ שהי' די בביטול, והכי מוכח לקמן (ז) דאמר בעי רבא ככר (למאש כבשמי) (ח) קורה צורך (ט) סולם להורידה או לא מי אמרי' כולי האי לא אטרחהו רבנן או דילמא זמנין דנפלה ואתי למיכלה, אלמא משמע דאי לאו משום לא אטרחהו רבנן כולי האי (אי לא) (י) הוה (כ) גזירה דילמא אתי למיכלה, וא"ת מ"ש משאר איסורי הנאה (הנאה) (ל) דלא אשכחן

(א) דף כ"ב ע"ב, ומה שכי' רבינו כוגרסי' במתני' דריה ברייתא היא שם. (ב) ומשמע הכי, ובכל וכו' כצ"ל. (ג) הספרים. (ד) דף ג' ע"ב. (ה) דף ר' ע"ב. (ו) ט"ס הוא ואולי צ"ל כך דהא משמע לקמן דצריך לבטל אף אם ביק מראמר וכו'. (ז) דף י' ע"ב. (ח) ט"ס וכצ"ל ככר בשמי קורה וכו'. (ט) צריך. (י) ט"ס. (כ) והא צריך סולם להורידה, או הוי צריך בדיקה גזירה. (ל) מיותר וט"ס. (מ) נכנס וככר בפיו ונכנס וכו' כצ"ל. (נ) אמר. (ס) דף י' ע"ב. (פ) דף י"א ע"א. (ש) שאני נזיר. (צ) כ"ו מותר וט"ס. (ק) תורה בו או כאן, ובתוס' שלפנינו כ"ו. (ר) היכא דלא כו'. (ש) שפיר מותר. (ת) ט"ס. (א) בסיפא הרי אלו כו'. (ב) דרישא.

תוספות הרשב"א

מרבנו שמשון בר' אברהם זצ"ל משאנץ

(מבעלי התיספות ומחבר פירוש הר"ש על זרעים וטהרות ועוד)

על מסכת פסחים

יוצא לאור בפעם הראשונה על פי כתב יד וורשא

עם הגהות והדושים בשם

«זהב־שבא»

מ א ת

הגאון ר' אליהו דוד רבינובויץ-תאומים (האר"ת) זצ"ל

אבר"ק פוניבויז, מיר

ובסוף ימיו רב לעדת אשכנזים-פרושים בירושלים ת"ז

סודר ונערך ע"י

הרב מרדכי יהודה הלוי פרום

הוצאת מוסד הגאון אדר"ת

ירושלים, תש"ז